

СТАНОВИЩЕ

Рецензент: проф. д-р Красимир Шишманов,

научна специалност 05.02.08 „Приложение на изчислителната техника в икономиката“, катедра „Бизнес информатика“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Определен за член на Научно жури със Заповед на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов № 1083/15.12.2021 г.

Автор: Димитър Георгиев Тричков – задочен докторант към катедра „Маркетинг“ при СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов.

Тема на дисертационния труд: „ПРОДУКТОВА ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ЧРЕЗ АНАЛИЗ НА ГОЛЕМИ ДАННИ“.

Научен ръководител: Доц. д-р Тодор Кръстевич

I. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд съдържа увод, три глави, заключение, библиография, едно приложение. В основния текст са включени 50 фигури и 46 таблици. Разработката е в обем от 218 страници. Дисертационният труд е добре структуриран, има логическа последователност между главите. *Списъкът на цитираните източници* включва 107 литературни източника, от които 15 са на български език.

Научноизследователският проблем, който се поставя е да се анализира възможността и да се предложи концептуален модел за увеличаване на приходите на телекомуникационната компания чрез диверсификация, изразяваща се в предлагане на собствени финансови услуги.

Обектът на изследване в дисертационния труд са алтернативните услуги, предлагани от телекомуникационната компания, несвързани с основния предмет на дейността ѝ.

Предмет на изследване е пазарният растеж и свързаните с него допълнителни финансови потоци, генерирани вследствие предлагане на собствени финансови услуги от телекомуникационната компания в партньорство с финансова институция.

Основната *изследователска теза* е, че телекомуникационните компании притежават огромен потенциал за диверсификация на предлаганите от тях услуги, на база Големите данни, генерирани от и във връзка с активността на техните клиенти

Считам, че тези формулировки са **правилни** и съответстват на поставените в последствие цели и задачи. Правилно са поставени и важни ограничителни условия, определящи точно обхвата на научното изследване.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

Дисертационният труд е посветен на *актуален научен проблем*. В разработката се разглеждат възможностите за продуктова диверсификация чрез използване на анализ на големи данни. Големите данни (big data) навлизат във всички области на икономическия и социалния живот и използването им от телекомуникационните компании са ярко потвърждение на тази теза. Засиленото внимание към големите данни, както и системите базирани на тях, се дължи на факта, че те стават все по-важни за ускореното развитие и просперитет на компаниите, които ги използват. С това се обяснява все по-широкото им приложение в момента и очакванията те да са актуални за продължителен период от време в бъдеще.

Като цяло разработката е добре структурирана. Използван е традиционният подход – първо са разгледани теоретичните аспекти на проблематиката, свързана с възможността за рационално използване на съхранените в телекомуникационната компания данни и реализация на дигитални услуги. След това е извършено научно изследване, целящо потвърждаване на издигнатите тези и накрая е предложен потенциален бизнес модел за съвместно прилагане на мобилни финансови услуги.

Въведението отговаря на изискванията. В него ясно са формулирани обектът, предметът, целта и задачите. За постигане на поставената цел авторът си поставя за изпълнение пет задачи. Всички *поставени задачи* са формулирани правилно и обхващат съдържанието на дисертационния труд. Използваните подходи и методи може да се определят като подходящи и резултатни.

В *първа глава* авторът разглежда възможностите на телекомуникационната компания в дигиталната икономика като съвременна форма за развитие на бизнеса. Представя се идеята за диверсификация като начин за икономически растеж и реализацията на мобилни финансови услуги. Разглежда се връзката между два значителни по размер бизнес сектора - телекомуникации и банки, а в избора на стратегия за диверсификация се открива възможността да се оползотворят наличните ресурси и да се генерират нови финансови потоци.

Във *втора глава* се представят и се анализират подходите за оценка на кредитния риск на индивидуални клиенти. На базата на различни модели са изследвани системи за отчитане на кредитна информация и методи за оценка на риска в кредитните институции. Направен е критичен анализ на недостатъците на използваните методи, представен е преглед на успешно прилагане на алтернативни методики за оценка на риска в практиката.

В *трета глава* са представени резултати от различни модели за анализ на данни за клиенти, като е направено сравнение и съпоставка между тях. Изследваните резултати са основа за потвърждаване на хипотези и извличане на тенденции относно поведението и величината на риска между двата основни типа абонати на Телеком. Изследван е пазарният потенциал и мащабът на възможния бизнес модел за предлагане на алтернативни финансови услуги. Авторът се е постарал да предложи възможна структура, процеси, взаимодействия и отговорности на участниците в потенциално сътрудничество между телекомуникационна и банкова компании в областта на предлагането на финансови услуги.

В *заклучението* дисертантът представя обобщени резултатите от изследването в съответствие с изпълнението на поставените задачи. Набелязани са възможности за бъдещи изследвания в областта на приложението на Големите данни в телекома и реализирането на алтернативни бизнес модели.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд.

Използваният стил в дисертационния труд е научен и показва добра теоретична подготовка и практически опит в изследваната област. Обемът на дисертационния труд е от 218 страници, което съответства изискванията за научни изследвания от подобен вид.

Добро впечатление прави коректното цитиране на използваните източници, както и посочените източници под таблиците и диаграмите, което ясно очертава приноса на автора в адаптирането и представянето на собствената разработка. Използваните литературни източници са 107, които са достатъчно за дисертационен труд.

Докторантът е представил 3 публикации, от които 1 студия и 2 статии. Публикациите са направени по теми, свързани с дисертацията, и отговарят на изискванията.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Аutoreфератът е в обем от 53 страници и отразява основните моменти от дисертацията и постигнатите изследователски резултати. Към него са приложени още Справка за основните научни приноси, Декларация за оригиналност и достоверност и Списък на публикациите, свързани с дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Без съмнение представеният дисертационен труд съдържа множество научно-приложни приноси. Сред тях безспорно са:

- предложената идея за диверсификация;
- аргументацията за използването на потенциала на Големите данни не само за собствени нужди, но и за генериране на значителни финансови потоци от алтернативната им употреба;

- представения модел за създаване на нова структура с предмет на дейност, различен от основния;
- разкритите възможности за ориентация към нови продукти и услуги.

IV. Препоръки и бележки по дисертационния труд

По време на обсъжданията бяха направени бележки и препоръки, които бяха приети и коректно отразени от докторанта. Към него може да се отправи пожеланието да продължи изследванията си в разглежданата област и свързаните с нея проблеми, както и да публикува в авторитетни научни издания.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение.

Дисертационният труд има структурата и обема, необходими за подобен вид научно изследване. Проучени са значителен брой литературни източници, освен това са намерени, обработени и анализирани голям обем емпирични данни, които подкрепят гледната точка на автора.

Представеният дисертационният труд на докторант Димитър Тричков има качествата на самостоятелно изследване по актуален за теорията и практиката проблем. Той съдържа необходимите научни и научно-приложни приноси и отговаря на всички изисквания и критерии за присъждане на образователната и научна степен „доктор”. Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на докторант Димитър Тричков.

17.01.2022 г.

Изготвил становището:

(проф. д-р Красимир Шишманов)